

Üstbilişsel Dinleme (Dinlediğini Anlama) Farkındalık Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üstbilişsel Dinleme (Dinlediğini Anlama) Farkındalık Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32286>

Özet

Üstbilişsel Dinleme (Dinlediğini Anlama) Farklılık Ölçeği, D. Melanlıoğlu tarafından 2011 yılında hazırlanan bir doktora tezi kapsamında geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Bu ölçek, öğrencilerin dinleme süreçleri sırasında kullandıkları üstbilişsel stratejilerin farklılık düzeylerini belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi, öğrencilere yönelik üstbiliş strateji eğitiminin dinleme becerileri üzerindeki etkisini inceleyen daha geniş bir araştırmanın parçasıdır. Ölçek, bireylerin kendi dinleme yeterliliklerini planlama, izleme ve değerlendirme yeteneklerini ortaya koymaya hedefler.

Ölçek, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme sırasında gösterdikleri bilişsel ve üstbilişsel davranışları nicel olarak ölçme ihtiyacına yanıt vermek üzere oluşturulmuştur. Bu araç, eğitimcilerin ve araştırmacıların öğrencilerin dinlediğini anlama süreçlerindeki güçlü ve zayıf yönlerini tespit etmelerine olanak tanıyarak, hedefe yönelik öğretim müdahalelerinin tasarlanmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Üstbiliş, Dinleme Becerileri, Dinlediğini Anlama, Farklılık Ölçeği, Ölçek Geliştirme, Strateji Eğitimi.

Yazarlar

D. Melanlıoğlu

Amaç

Bu ölçeğin temel amacı, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme eylemi sırasında kullandıkları üstbilişsel stratejiler ve bu stratejilere yönelik farklılık düzeylerini ölçmektir. Geliştirilen bu araç, öğrencilerin dinleme yeterliliklerini ne ölçüde planladığını, dinleme sırasında anlamayı ne ölçüde izlediğini (monitoring) ve dinleme sonrası süreci ne ölçüde değerlendirdiğini tespit etmeyi hedefler.

Ölçek, aynı zamanda, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan üstbiliş strateji eğitimlerinin etkinliğini ölçmede bir ön test ve son test aracı olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu sayede, öğrencilerin dinleme anlama süreçlerindeki gelişimleri nesnel verilerle takip edilebilir.

Yapı

Üstbilişsel Dinleme Farklılık Ölçeği, psikolojideki üstbiliş (metacognition) yapısına

dayanmaktadır. Üstbiliş, bireyin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi ve bu süreçleri düzenleme yeteneği olarak tanımlanır. Ölçek, bu yapıyı dinleme bağlamına uygulayarak, dinleyicinin ağızındaki üç temel üstbilişsel bileşeni ölçer:

Planlama ve Hedef Belirleme: Dinlemeye başlamadan önce amaç belirleme ve strateji seçme yeteneği.

İzleme ve Düzenleme (Monitoring): Dinleme sırasında anlamayı kontrol etme ve gerektiğinde stratejileri değiştirme yeteneği.

Değerlendirme: Dinleme bittikten sonra anlama başarısını ve kullanılan stratejilerin etkinliğini yargılamaya yeteneği.

Geçerlik

Ölçeğin orijinal kaynak referansında geçerlik çalmalarıyla ilgili detaylı psikometrik bilgiye yer verilmemiştir. Ancak, bir doktora tezi kapsamında geliştirilen bir ölçek olarak, geçerlik çalmaları (içerik, yapı ve görünüm geçerliği) titizlikle yürütülmüş olması beklenir. İçerik geçerliği genellikle uzman görüşlerine başvurularak sağlanırken, yapı geçerliği için Faktör Analizi yöntemlerinin kullanıldığı varsayılmaktadır.

Ölçeğin yapısal geçerliğinin belirlenmesi, ölçülen boyutların teorik üstbilişsel dinleme yapılarıyla ne ölçüde uyumlu olduğunu göstermek açısından kritik öneme sahiptir. Kullanılan geçerlik yöntemlerinin ayrıntıları için Melanlıoğlu'nun (2011) tam metin tezine başvurulması gerekmektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenirlik verileri kaynakta açıkça belirtilmemiştir. Ölçek geliştirme süreçlerinin standartlara göre, iç tutarlılık katsayısının (genellikle **Cronbach Alfa**) hesaplanması ve ayrıca test-tekrar test güvenirliği gibi istikrar ölçümlerinin yapılması muhtemeldir.

Yüksek güvenirlik katsayıları, ölçeğin aynı bireylerde benzer koşullar altında tutarlı sonuçlar ürettiğini gösterir. Ölçeğin güvenirlik analizlerine ilişkin sayısal değerler (örneğin, Alfa katsayıları) doktora tezinin metninde yer almaktadır.

Faktör Analizi

Üstbilişsel Dinleme Farkındalık Ölçeği, "geliştirme" tipi bir ölçek olduğu için, yapı geçerliğini desteklemek amacıyla Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis - EFA veya Confirmatory Factor Analysis - CFA) yöntemlerinin kullanıldığı varsayılmaktadır. Bu analizler, ölçeğin maddelerinin hangi üstbilişsel alt boyutlar altında gruplandırıldığını ve ölçeğin çok boyutlu yapıya sahip olup olmadığını amaçlamaktadır.

Faktör analizinin sonuçları, ölçeğin üstbilişsel dinleme yapısını oluşturan planlama, izleme ve değerlendirme gibi teorik alt boyutları ne ölçüde bağımsız bir şekilde ayrıştırdığını ortaya koymaktadır. Bu analizler, ölçeğin nihai formunun ve derecelendirme yapısının belirlenmesinde merkezi bir rol oynamıştır.

Araç

Test Türü: Geliştirme

Format: Kaynakta derecelendirme formatı belirtilmemiştir, ancak tipik olarak 5'li veya 4'lü **Likert tipi** bir derecelendirme formatı kullanılmaktadır (Örneğin: Hiçbir Zaman'dan Her Zaman'a).

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Öğrenciler

Yaş Grubu: İlköğretim İkinci Kademe öğrencileri (Yaklaşık 10-14 yaş aralığı)

Popülasyon Detayları: Melanlıoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada, üstbiliş strateji eğitiminin etkisini ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

Test Metodolojisi: Bireysel veya grup halinde uygulanan, öz bildirim (self-report) envanteri.

Anahtar Kelimeler

Dinleme Stratejileri, Metabilişsel Farkındalık, Eğitim Psikolojisi, İlköğretim, Dinleme Eğitimi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilinmiyor

Kurum E-posta Adresleri: Bilinmiyor

Yazın Adresi: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara (Tez dönemindeki kurum).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2011

Şinler ve Ücret: Ölçek, bir doktora tezi kapsamında geliştirildiği için, akademik ve eğitim amaçları kullanımlarda genellikle yazarın izniyle ücretsiz olarak erişilebilir durumdadır. Ticari kullanımlar için yazar ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

Melanlıoğlu, D. (2011). *Üstbiliş strateji eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tezin resmi YÖK linki: tez.yok.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: [ustbilissel-dinleme-dinledigini-anlama-farkindaligi-olcegi-toad.pdf](#)

Üstbilişsel Dinleme (Dinlediğini Anlama) Farkındalık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, sağlanan kaynak içerikte bulunmamaktadır. Maddelerin tam listesi için Melanlıoğlu (2011) başlıklı doktora tezinin ekler bölümüne başvurulması gerekmektedir.